

นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง: การสร้างชุมชนที่ยั่งยืนในยุคดิจิทัล

Communication Innovation for Change: Building Sustainable Communities in the Digital Age

อินัส หะยี้ดะ^{1*}, ศิสิรา กอเดร์², บัสซาม กาเต็มมะดี³, ศิริเกียรติ ไชยชนะ⁴, เจตน์สฤกษ์ สักขพันธ์⁵, นิวัตน์ สวัสดิ์แก้ว⁶, ยรรยง คชรัตน์⁷ และ เกียรติวาท บัญปรการ⁸

Enas Hayeedah^{1*}, Sisira Korday², Bassam Katemmadee³, Sirakiet Chaichana⁴, Jedsarid Sangkan⁵, Niwat Sawatkaew⁶, Yanyong Kodcharat⁷ and Kettawa Boonprakarn⁸

^{1,2,3,4} นักศึกษาระดับปริญญาโท, หลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต, สาขาวิชานวัตกรรมการพัฒนามนุษย์และองค์การ, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

^{1,2,3,4} Master's Degree Student, Master of Management Program, Human Development and Organization Innovation Program, Hat Yai University

^{5,6,7} อาจารย์ ดร., หลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต, สาขาวิชานวัตกรรมการพัฒนามนุษย์และองค์การ, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

^{5,6,7} Lecturer Dr., Master of Management Program, Department of Human and Organization Development Innovation, Hat Yai University

⁸ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

⁸ Assist Prof. Ph.D., Lecturer of Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University

* Corresponding author, E-mail: Enas.hay013@hu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นบทความวิชาการมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของนวัตกรรมการสื่อสารในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนและสร้างความยั่งยืนทางสังคมในยุคดิจิทัล โดยมีระเบียบวิธีการวิจัยเป็นแบบการวิจัยทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) ศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม การสื่อสาร และชุมชน ตลอดจนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่เพื่อพัฒนาชุมชนในมิติต่าง ๆ นวัตกรรมการสื่อสารช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเชื่อมโยงผู้คน ข้อมูล และบริการต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบและทั่วถึงช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชน และส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ตัวอย่างเช่น การใช้แอปพลิเคชันเตือนภัยแผ่นดินไหว การเรียนรู้ออนไลน์ และการเข้าถึงบริการสุขภาพทางไกล บทความนี้เสนอว่าการบูรณาการนวัตกรรมการสื่อสารเข้ากับการพัฒนาชุมชนสามารถสร้างความยั่งยืนและความเข้มแข็งให้กับชุมชนในทุกมิติ

คำสำคัญ : นวัตกรรมการสื่อสาร, การสื่อสาร, ชุมชน, การพัฒนาชุมชน

Abstract

This academic article aims to study the role of communication innovation in driving community development and fostering social sustainability in the digital era. The research methodology employed is a literature review, involving the study of documents, books, textbooks, and related research papers. The study analyzes concepts of innovation,

communication, and community, as well as the application of modern communication technologies to enhance various aspects of community development. Communication innovation improves the efficiency of connecting people, information, and services systematically and comprehensively, reduces social inequality, builds networks of collaboration among the public, private, and civil sectors, and promotes local economies through digital platforms. Examples include the use of earthquake warning applications, online learning, and telehealth services. This article proposes that integrating communication innovation into community development can foster sustainability and strengthen communities across multiple dimensions.

Keywords : Communication Innovation, Communication, Community, Community Development

บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว การสื่อสารไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือในการถ่ายทอดข้อมูล แต่ยังเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในสังคม นวัตกรรมการสื่อสารจึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนและเสริมสร้างความยั่งยืน ด้วยการนำเทคโนโลยีและแนวคิดใหม่ ๆ มาใช้เพื่อเชื่อมโยงข้อมูล ผู้คน และบริการต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจุบัน การสื่อสารเป็นมากกว่าการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างบุคคลหรือองค์กร แต่เป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ปัญหาสังคมและสร้างโอกาสใหม่ ๆ ให้กับชุมชน โดยเฉพาะเมื่อมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลควบคู่กับการสื่อสาร เช่น ระบบการสื่อสารผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ แอปพลิเคชันที่ช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน และเทคโนโลยีที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและสาธารณสุข ทั้งหมดนี้ช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น และลดข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์ที่เคยเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ดังนั้น นวัตกรรมการสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยผลักดันให้ชุมชนก้าวไปสู่ความยั่งยืนในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ หรือวัฒนธรรม ด้วยการพัฒนาเครื่องมือสื่อสารที่เข้าถึงง่าย มีประสิทธิภาพ และสามารถตอบโจทย์ความต้องการของชุมชนได้ การผสมผสานเทคโนโลยีและแนวคิดนวัตกรรมเข้ากับกระบวนการสื่อสาร จะช่วยให้เกิดการพัฒนายอย่างต่อเนื่อง ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างโอกาสที่เท่าเทียมให้กับทุกคนในสังคม บทความนี้จะศึกษาความสำคัญของนวัตกรรมการสื่อสาร และบทบาทของการสื่อสารในการพัฒนาชุมชนให้แข็งแกร่งและยั่งยืน

1. แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม

1.1 ความหมายของนวัตกรรม

นวัตกรรม (Innovation) หมายถึง กระบวนการสร้างสิ่งใหม่หรือปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่เดิมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ให้ดีขึ้น นวัตกรรมไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ เท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการปรับปรุงวิธีการทำงาน การบริการ และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคม (วิศิษฐ์ เกตรัตนกุล, ณัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน และกานต์ บุญศิริ, 2563) เกิดจากการนำความคิดริเริ่มหรือสิ่งประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันหรือวิธีการทำงาน ซึ่งอาจเกิดจากการปรับปรุง แก้ไข หรือพัฒนาขึ้นมาใหม่ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป และมีขอบเขตที่กว้างขวางและครอบคลุมหลายด้าน ทั้งด้านเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ การศึกษา สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยไม่จำเป็นต้องสร้างจากศูนย์ทั้งหมด แต่เป็นการพัฒนาให้มีคุณค่าและตอบสนองความต้องการได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ (ศิวนันท์ ศิวพิทักษ์, 2566) กล่าวว่า นวัตกรรมไม่เพียงแต่ส่งผลต่อหน่วยงานหรือองค์กรเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อสังคมและประเทศชาติโดยรวม มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานหรือบริการและสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจในระยะยาว

สิ่งสำคัญที่ต้องเข้าใจคือความแตกต่างระหว่างการประดิษฐ์คิดค้น ความคิดริเริ่ม และนวัตกรรม ญัฐภูมิ เอี่ยมเนตร, สุวรงค์ วงศ์สุรวัดน์, พระครูปลัดประวิทย์ ทรัพย์อุไรรัตน์, นภัทร์ แก้วนาค และจิตาภา เร่งมีศรีสุข. (2566) อธิบายไว้ว่า การประดิษฐ์คิดค้น คือ กระบวนการที่สร้างสิ่งใหม่จากสิ่งที่มีอยู่หรือจากแหล่งภายนอก ขณะที่ความคิดริเริ่มเป็นการคิดค้นแนวคิดใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน และนวัตกรรมเกิดขึ้นเมื่อนำความคิดริเริ่มหรือสิ่งประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันหรือวิธีการทำงาน ซึ่งกระบวนการนี้มักต้องอาศัยการบูรณาการองค์ความรู้จากหลากหลายศาสตร์เข้าด้วยกัน โดยในสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นวัตกรรมได้แสดงบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกภาคส่วน สมาลี วิจิตรศิลป์ (2562) เน้นย้ำว่านวัตกรรมสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกมิติของสังคม รวมถึงนวัตกรรมทางสังคมที่มุ่งแก้ไขปัญหาสังคมและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน นวัตกรรมด้านการศึกษาที่ปรับปรุงวิธีการเรียนการสอน และนวัตกรรมด้านสิ่งแวดล้อมที่ช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งล้วนมีส่วนสำคัญในการสร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงบวกให้กับสังคม

กระบวนการสร้างนวัตกรรมมักเริ่มต้นจากการระบุปัญหาหรือความต้องการ ตามด้วยการสร้างสรรค์ความคิดและพัฒนาต้นแบบ การทดสอบและปรับปรุง จนถึงการนำไปใช้จริงและขยายผล (วิศิษฐ์ เกตรัตนกุล, ญัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน และกานต์ บุญศิริ, 2563) ซึ่งในแต่ละขั้นตอนจำเป็นต้องอาศัยการคิดเชิงวิพากษ์ ความคิดสร้างสรรค์ และความกล้าที่จะล้มเหลวและเรียนรู้จากความผิดพลาด การสร้างวัฒนธรรมที่เปิดกว้างต่อการทดลองและการเรียนรู้ จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง

โดยสรุป นวัตกรรมไม่ใช่เพียงผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม แต่เป็นกระบวนการและแนวคิดที่ขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างไม่หยุดนิ่ง มุ่งสู่การสร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงบวกและการยกระดับคุณภาพชีวิตของมนุษย์ในทุกมิติ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและสมดุลในระยะยาว

1.2 ความแตกต่างระหว่างการประดิษฐ์คิดค้น ความคิดริเริ่ม และนวัตกรรม

การประดิษฐ์คิดค้น (Invention) ความคิดริเริ่ม (Creativity) และนวัตกรรม (Innovation) เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกัน แต่มีความแตกต่างกันในด้านกระบวนการและผลลัพธ์ การเข้าใจความแตกต่างระหว่างแนวคิดเหล่านี้ มีความสำคัญในการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ (ญัฐภูมิ เอี่ยมเนตร, สุวรงค์ วงศ์สุรวัดน์, พระครูปลัดประวิทย์ ทรัพย์อุไรรัตน์, นภัทร์ แก้วนาค และจิตาภา เร่งมีศรีสุข. 2566) นวัตกรรมจึงไม่ใช่เพียงผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม แต่เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการบูรณาการองค์ความรู้จากหลากหลายศาสตร์

การประดิษฐ์คิดค้น หมายถึง กระบวนการสร้างสิ่งใหม่จากสิ่งที่มีอยู่หรือจากแหล่งภายนอก โดยอาจเป็นการคิดค้นเครื่องมือ เทคโนโลยี หรือวิธีการใหม่ ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อน การประดิษฐ์คิดค้นมักเกิดขึ้นจากการวิจัยและพัฒนาที่มุ่งเน้นการสร้างสิ่งใหม่จากพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์หรือเทคโนโลยี ตัวอย่างเช่น การประดิษฐ์หลอดไฟโดยโทมัส เอดิสัน หรือการคิดค้นเครื่องบินโดยพี่น้องตระกูลไรต์ การประดิษฐ์คิดค้นมักเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการสร้างนวัตกรรม แต่การประดิษฐ์คิดค้นเพียงอย่างเดียวอาจไม่นำไปสู่การใช้งานจริงในชีวิตประจำวันหากไม่มีการประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม

ความคิดริเริ่ม หมายถึง การคิดค้นแนวคิดใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน หรือการมองปัญหาจากมุมมองที่แตกต่างและสร้างสรรค์ ความคิดริเริ่มเป็นกระบวนการทางความคิดที่เน้นการสร้างสรรค์สิ่งใหม่หรือวิธีการใหม่ในการแก้ปัญหา โดยอาจไม่จำเป็นต้องนำไปสู่การสร้างสิ่งประดิษฐ์หรือนวัตกรรมเสมอไป ตัวอย่างเช่น การคิดค้นวิธีการสอนใหม่ที่จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น หรือการออกแบบแคมเปญโฆษณาที่สร้างสรรค์เพื่อดึงดูดความสนใจของลูกค้า ความคิดริเริ่มเป็นพื้นฐานสำคัญของการประดิษฐ์คิดค้นและนวัตกรรม เนื่องจากเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการสร้างสิ่งใหม่

โดยสรุป การประดิษฐ์คิดค้น คือ การสร้างสิ่งใหม่จากสิ่งที่มีอยู่หรือจากแหล่งภายนอก ความคิดริเริ่ม คือ การคิดค้นแนวคิดใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน และนวัตกรรม คือ การนำความคิดริเริ่มหรือสิ่งประดิษฐ์มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันหรือวิธีการทำงาน เพื่อสร้างคุณค่าและตอบสนองความต้องการของสังคม การเข้าใจความแตกต่างระหว่างแนวคิดเหล่านี้ ช่วยให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในการสร้างการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสังคมในทุกมิติ

1.3 บทบาทของนวัตกรรมในการพัฒนาสังคม

นวัตกรรมมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกภาคส่วนของสังคม โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นวัตกรรมช่วยแก้ไขปัญหาด้านสังคม ยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชน และสร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม (สุมาลี วิจิตรศิลป์, 2562) นอกจากนี้เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยแก้ไขปัญหาด้านต่าง ๆ และยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนในสังคม และเป็นหนึ่งในบทบาทหลักของนวัตกรรม คือ การแก้ไขปัญหาด้านสังคม นวัตกรรมทางสังคม (Social Innovation) เป็นกระบวนการที่มุ่งแก้ไขปัญหาด้านสังคมและยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชน ตัวอย่างเช่น การพัฒนาระบบการจัดการขยะที่ช่วยลดมลพิษและส่งเสริมการรีไซเคิล หรือการสร้างแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ช่วยให้ประชาชนในพื้นที่ห่างไกล สามารถเข้าถึงบริการสุขภาพและการศึกษาได้ง่ายขึ้น นวัตกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยแก้ไขปัญหามีอยู่ แต่ยังสร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงบวกให้กับสังคมในระยะยาว (สุมาลี วิจิตรศิลป์, 2562) ประกอบกับมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาด้านการศึกษา นวัตกรรมด้านการศึกษา (Educational Innovation) ช่วยปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ตัวอย่างเช่น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงความรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา หรือการพัฒนาหลักสูตรการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในยุคดิจิทัล นวัตกรรมเหล่านี้ช่วยลดช่องว่างทางการศึกษาและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสร้างสังคมแห่งความรู้

ด้านสุขภาพ นวัตกรรมทางการแพทย์และสุขภาพ (Health Innovation) ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ตัวอย่างเช่น การพัฒนาเทคโนโลยีการตรวจวินิจฉัยโรคที่แม่นยำและรวดเร็วขึ้น การใช้แอปพลิเคชันเพื่อติดตามสุขภาพและให้คำแนะนำทางการแพทย์แบบเรียลไทม์ หรือการวิจัยและพัฒนาวัคซีนใหม่ ๆ ที่ช่วยรักษาโรคที่เคยรักษาได้ยาก นวัตกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยลดความเจ็บป่วย แต่ยังช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของรัฐบาลและประชาชน มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม นวัตกรรมด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Innovation) ช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน ตัวอย่างเช่น การพัฒนาเทคโนโลยีพลังงานสะอาดที่ช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การสร้างระบบการจัดการน้ำที่ช่วยลดการสูญเสียและเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้น้ำ หรือการพัฒนาวัสดุที่ย่อยสลายได้ทางชีวภาพเพื่อลดขยะพลาสติก นวัตกรรมเหล่านี้ช่วยสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสังคมที่ยั่งยืน

นอกจากนี้ นวัตกรรมยังมีบทบาทในการส่งเสริมเศรษฐกิจและสร้างงานใหม่ ๆ การพัฒนานวัตกรรมในภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและบริการ สร้างผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และเปิดโอกาสให้เกิดธุรกิจสตาร์ทอัพและวิสาหกิจขนาดเล็กที่สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ ตัวอย่างเช่น การพัฒนาแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซที่ช่วยให้ผู้ประกอบการรายย่อยสามารถเข้าถึงตลาดที่กว้างขึ้น หรือการสร้างระบบการเงินดิจิทัลที่ช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้ง่ายขึ้น ซึ่งเห็นได้ว่านวัตกรรมมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมในทุกมิติ โดยช่วยแก้ไขปัญหาสังคม ยกระดับคุณภาพชีวิต ส่งเสริมการเรียนรู้และสุขภาพพลผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสร้างเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง การส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างนวัตกรรม จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้าอย่างยั่งยืนและสมดุล

โดยสรุป นวัตกรรมไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการสร้างสิ่งใหม่ แต่ยังเป็นกระบวนการที่ช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจในระยะยาว การเข้าใจความหมายและบทบาทของนวัตกรรมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกและยกระดับคุณภาพชีวิตของมนุษย์ในทุกมิติ

2. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร

2.1 ความหมายและกระบวนการสื่อสาร

การสื่อสาร (Communication) หมายถึง กระบวนการถ่ายทอดข่าวสาร ความรู้ ความรู้สึก ความคิดเห็น และประสบการณ์จากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารผ่านสื่อต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการรับรู้ร่วมกันและมีการแสดงปฏิกิริยาตอบกลับ (วาสิกา อังกูร, 2560) เป็นกระบวนการที่ไม่มีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดที่ชัดเจน แต่เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและมีลักษณะเป็นวงกลม โดยผู้สื่อสารทำหน้าที่ทั้งเป็นผู้ส่งสารและผู้รับสารในเวลาเดียวกัน

กระบวนการสื่อสารประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ได้แก่ ผู้ส่งสาร (Sender) ผู้รับสาร (Receiver) ข้อมูลข่าวสาร (Message) ช่องทางการสื่อสาร (Channel) และการตอบกลับ (Feedback) ผู้ส่งสารเป็นผู้เริ่มต้นกระบวนการสื่อสารโดยการเข้ารหัส (Encode) ข้อมูลข่าวสารให้อยู่ในรูปแบบที่ผู้รับสารสามารถเข้าใจได้ จากนั้นข้อมูลข่าวสารจะถูกส่งผ่านช่องทางการสื่อสาร เช่น คำพูด ข้อความ หรือสื่อดิจิทัล ไปยังผู้รับสาร ผู้รับสารจะทำการถอดรหัส (Decode) ข้อมูลข่าวสารและแสดงปฏิกิริยาตอบกลับ ซึ่งอาจเป็นการตอบสนองทางวาจา การแสดงท่าทาง หรือการกระทำต่าง ๆ โดยกระบวนการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยความเข้าใจและความสอดคล้องระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร รวมถึงการเลือกช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับบริบทและวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร การสื่อสารที่ประสบความสำเร็จจะช่วยสร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างบุคคลและกลุ่มคนในสังคม

2.2 บทบาทของการสื่อสารในสังคม

การสื่อสารมีบทบาทสำคัญในสังคมในหลายด้าน ตั้งแต่การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลไปจนถึงการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ **ประการแรก** เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและส่งเสริมความเข้าใจในสังคม ผ่านการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความคิดเห็น และประสบการณ์ การสื่อสารช่วยให้ผู้คนสามารถติดต่อและทำความเข้าใจกันได้ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคม **ประการที่สอง** มีบทบาทในการสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง การสื่อสารช่วยรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่และพัฒนาต่อไป ซึ่งสะท้อนถึงความเจริญรุ่งเรืองและวิถีชีวิตของผู้คนในอดีตและปัจจุบัน (วาสิกา

อังกฤษ, 2560) และประการที่สาม มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคม ผ่านการแลกเปลี่ยนข้อมูลและสร้างความร่วมมือระหว่างบุคคล หน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ การสื่อสารช่วยให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปตามข้อตกลงที่ตั้งไว้ เพื่อบรรลุเป้าหมายที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จและการพัฒนาในทุกมิติ ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม (กิจอุดม เสือเจริญ, กานต์บุญศิริ และวิยาธร ท่อแก้ว, 2566)

2.3 ทฤษฎีการสื่อสาร SMCR

ทฤษฎีการสื่อสาร SMCR ของ David K. Berlo (1960 อ้างถึงใน จรรยาลักษณ์ สิริกุล นฤมิตร และ ภริดา เมธารมณ, 2561) เป็นทฤษฎีที่อธิบายกระบวนการสื่อสารอย่างเป็นระบบ โดยเน้นที่องค์ประกอบหลัก 4 ประการ ได้แก่ ผู้ส่งสาร (Source) ข้อมูลข่าวสาร (Message) ช่องทางการส่งสาร (Channel) และผู้รับสาร (Receiver) โดยการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยความเข้าใจและความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบเหล่านี้ (จรรยาลักษณ์ สิริกุลนฤมิตร และ ภริดา เมธารมณ, 2561)

1) ผู้ส่งสาร (Source): ผู้ส่งสารต้องมีทักษะและความชำนาญในการสื่อสาร รวมถึงความสามารถในการเข้ารหัสข้อมูลข่าวสารให้เหมาะสมกับผู้รับสาร ผู้ส่งสารต้องมีความรู้ที่ดีเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่จะส่ง และสามารถปรับระดับของข้อมูลให้เหมาะสมและเข้าใจง่ายตามระดับความรู้ของผู้รับสาร รวมทั้งคำนึงถึงพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับผู้รับสาร (สุนทรียา กุลภิรมย์, 2561)

2) ข้อมูลข่าวสาร (Message): ข้อมูลข่าวสารประกอบด้วยเนื้อหา สัญลักษณ์ และวิธีการส่งข่าวสารไปยังผู้รับสาร ข้อมูลข่าวสารที่มีประสิทธิภาพควรมีความชัดเจน ถูกต้อง และเข้าใจง่าย เหมาะสมกับผู้รับสารและบริบทของการสื่อสาร

3) ช่องทางการส่งสาร (Channel): ช่องทางการส่งข่าวสาร หมายถึง วิธีการที่ใช้ในการส่งสาร โดยผู้รับจะได้รับข่าวสารผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 หรือเพียงบางส่วน เช่น การได้ยิน การเห็น การสัมผัส การลิ้มรส หรือการได้กลิ่น การเลือกช่องทางที่เหมาะสมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประสิทธิภาพของการสื่อสาร

4) ผู้รับสาร (Receiver): ผู้รับสารต้องมีทักษะในการสื่อสารและสามารถถอดรหัสสาร (Decode) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้รับต้องมีเจตคติ ระดับความรู้ และพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกับผู้ส่งสาร เพื่อให้การสื่อความหมายและการสื่อสารนั้นได้ผลสำเร็จ ความสามารถในการรับและแปลความหมายของสารจะส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพของการสื่อสาร (วรรณภา ศรีแก้ว, 2565)

ทฤษฎี SMCR ช่วยให้เข้าใจกระบวนการสื่อสารอย่างลึกซึ้งและเป็นระบบ โดยเน้นที่ความสำคัญขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร การเข้าใจทฤษฎีนี้ช่วยให้สามารถออกแบบกระบวนการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างบุคคลและกลุ่มคนในสังคม

โดยสรุป การสื่อสารเป็นกระบวนการที่สำคัญในการสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจระหว่างบุคคลและสังคม ทฤษฎี SMCR ช่วยให้เข้าใจกระบวนการสื่อสารอย่างลึกซึ้งและเป็นระบบ โดยเน้นที่ความสำคัญขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร การเข้าใจกระบวนการสื่อสารและบทบาทของมันในสังคม จึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาความสัมพันธ์และสร้างความร่วมมือในทุกมิติของชีวิต

3. แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน

3.1 ความหมายและประเภทของชุมชน

ชุมชน (Community) หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกันและมีความผูกพันกันทั้งในด้านกิจกรรมและการพึ่งพาอาศัย ชุมชนเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมที่สำคัญ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นสองประเภทหลัก ได้แก่ ชุมชนเมือง และ ชุมชนชนบท

1) ชุมชนเมือง มักมีลักษณะเด่น คือ การมีประชากรจำนวนมากและมีความหนาแน่นสูง ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรม บริการ และเทคโนโลยี มีการเจริญเติบโตในลักษณะของการกระจุกตัว มีศูนย์กลางทางธุรกิจและการค้าขายที่ชัดเจน มีโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคที่ครบครัน และมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ ความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชนเมืองมักมีลักษณะที่เป็นทางการมีความเป็นปัจเจกสูง และมีปฏิสัมพันธ์ที่มุ่งเน้นผลประโยชน์มากกว่าความผูกพันส่วนตัว (จำนง อติวัฒน์สิทธิ์, 2543)

2) ชุมชนชนบท มีลักษณะที่แตกต่างจากชุมชนเมือง โดยมีประชากรที่น้อยกว่าและมีความหนาแน่นต่ำ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับธรรมชาติ ระบบเศรษฐกิจพึ่งพาการเกษตรและทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก มีการตั้งถิ่นฐานเป็นหมู่บ้านที่กระจายตัวและมักตั้งอยู่ใกล้แหล่งน้ำหรือพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก ความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชนชนบทมีลักษณะแน่นแฟ้นแบบเครือญาติมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันสูง และยึดมั่นในการปฏิบัติตามประเพณีท้องถิ่นและความเชื่อร่วมกัน (จำนง อติวัฒน์สิทธิ์, 2543)

นอกจากนี้ ยังมีชุมชนออนไลน์หรือชุมชนเสมือน (Virtual Communities) ที่เกิดจากการรวมตัวกันของผู้คนที่มีความสนใจร่วมกันผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ชุมชนประเภทนี้ไม่จำเป็นต้องอาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกัน แต่สามารถติดต่อสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ ซึ่งช่วยลดข้อจำกัดด้านระยะทางและเวลา

3.2 องค์ประกอบของชุมชน

ชุมชนประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ประการ ได้แก่ มนุษย์ (Human Component) ความสนใจร่วมกัน (Interest) การปฏิสัมพันธ์ (Interaction) และพื้นที่ (Area) องค์ประกอบเหล่านี้มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อกันอย่างซับซ้อน ซึ่งนำไปสู่ลักษณะเฉพาะและพลวัตของแต่ละชุมชน (ไพรินทร์ เตชะรินทร์, 2524 อ้างถึงใน อัจฉรา ชลายนนาวิน, 2562)

1) มนุษย์ (Human Component) เป็นองค์ประกอบที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในชุมชน เนื่องจากเป็นผู้สร้างและขับเคลื่อนชุมชนผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ การสื่อสาร และการทำกิจกรรมร่วมกัน โครงสร้างทางสังคม ระบบความสัมพันธ์ และบทบาทของสมาชิกในชุมชนมีผลต่อพลวัตและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในด้านต่าง ๆ นอกจากนี้ คุณลักษณะของประชากรในชุมชน เช่น อายุ เพศ การศึกษา อาชีพ รายได้ และความเชื่อ ก็มีผลต่อรูปแบบความสัมพันธ์และการพัฒนาของชุมชนเช่นกัน

2) ความสนใจร่วมกัน (Interest) เป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้ชุมชนดำรงอยู่และพัฒนาไปข้างหน้า ความสนใจนี้อาจเกิดจากความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิต การแก้ไขปัญหาที่เผชิญร่วมกัน หรือการมุ่งสู่เป้าหมายและอุดมการณ์ที่ตรงกัน ซึ่งทำให้สมาชิกในชุมชนเกิดแรงจูงใจและพลังในการร่วมมือกันทำกิจกรรมต่าง ๆ หากสมาชิกในชุมชนขาดความสนใจร่วมกัน ชุมชนอาจประสบปัญหาในการรวมพลังและขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ

3) การปฏิสัมพันธ์ (Interaction) เป็นการสร้างเหตุการณ์หรือความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในชุมชน อันเป็นผลมาจากการติดต่อปะทะสังสรรค์กันระหว่างคนในชุมชน การปฏิสัมพันธ์นี้เกิดขึ้นในหลายรูปแบบ ทั้งการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ระหว่างกลุ่ม และระหว่างชุมชนกับสิ่งแวดล้อมหรือองค์กรภายนอก การปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอและมีคุณภาพจะช่วยสร้างความไว้วางใจ ความเข้าใจ และความร่วมมือระหว่างสมาชิกในชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของความเข้มแข็งและการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชน

4) พื้นที่ (Area): พื้นที่เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ชุมชนจะเกิดขึ้นไม่ได้หากปราศจากพื้นที่ในการปะทะสังสรรค์ พื้นที่นี้อาจเป็นได้ทั้งพื้นที่ทางกายภาพ (Physical Space) ที่สมาชิกของชุมชนใช้ในการดำเนินชีวิตและทำกิจกรรมร่วมกัน และพื้นที่ทางสังคม (Social Space) ที่เป็นบริบทและสภาพแวดล้อมสำหรับการมีปฏิสัมพันธ์และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก ในยุคดิจิทัล พื้นที่ยังรวมถึงพื้นที่เสมือน (Virtual Space) ที่สมาชิกใช้ในการติดต่อสื่อสารและทำกิจกรรมร่วมกันผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

3.3 บทบาทของชุมชนในสังคม

ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ และเครือข่ายทางสังคมที่ช่วยส่งเสริมการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การแลกเปลี่ยนทรัพยากรและข้อมูลรวมถึงการสร้างความร่วมมือ เพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกัน นอกจากนี้ ชุมชนยังมีบทบาทในการถ่ายทอดบรรทัดฐานทางสังคมและสนับสนุนเศรษฐกิจฐานราก (กิจอุดม เสือเจริญ, กานต์บุญศิริ และวิทย์ธร ท่อแก้ว, 2566) **ประการแรก** เป็นแหล่งสร้างความสัมพันธ์ และเครือข่ายทางสังคมที่ช่วยส่งเสริมการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การแลกเปลี่ยนทรัพยากรและข้อมูล รวมถึงการสร้างความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ชุมชนช่วยให้สมาชิกสามารถพึ่งพาอาศัยกันและกันในยามจำเป็น ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคม **ประการที่สอง** มีบทบาทในการถ่ายทอดบรรทัดฐานทางสังคม เช่น มารยาทและจริยธรรม ซึ่งเป็นรากฐานของความมั่นคงของสังคม ผ่านการสื่อสารและการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก ชุมชนช่วยรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่และพัฒนาต่อไป และ**ประการที่สาม** มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนเศรษฐกิจฐานราก โดยเป็นพื้นที่หมุนเวียนทรัพยากรและเงินทุน สร้างงานและรายได้ ตลอดจนพัฒนาทักษะและความสามารถของสมาชิก ชุมชนช่วยสนับสนุนธุรกิจขนาดเล็กและเศรษฐกิจท้องถิ่น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของสังคม

โดยสรุป ชุมชนเป็นโครงสร้างทางสังคมที่สำคัญซึ่งมีบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ ความร่วมมือ และการพัฒนาทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจ การเข้าใจองค์ประกอบและบทบาทของชุมชนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการวางแผนและพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการที่แท้จริงของสมาชิก ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

4. นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน

4.1 ความหมายและบทบาทของนวัตกรรมการสื่อสาร

นวัตกรรมการสื่อสาร (Communication Innovation) หมายถึง การพัฒนาและปรับปรุงวิธีการสื่อสารที่มีอยู่เดิมให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยอาจประกอบด้วยความคิดใหม่ การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ หรือการประยุกต์ใช้เครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัย เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว (วรวิทย์ ภัคดิบุรุษ, 2560) และไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) แต่ยังรวมถึงการพัฒนาวิธีการสื่อสารรูปแบบใหม่ ที่ช่วยให้การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานขององค์กรและชุมชนมากยิ่งขึ้น

บทบาทของนวัตกรรมการสื่อสารมีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคดิจิทัล เนื่องจากช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเชื่อมโยงผู้คน ข้อมูล และบริการต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบและทั่วถึง นวัตกรรมการสื่อสารมีบทบาทหลักในการสร้างความสามารถในการแข่งขันและเพิ่มประสิทธิผลในการดำเนินงานขององค์กรและชุมชน นอกจากนี้ยังช่วยให้การสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปในสภาพแวดล้อม ที่มีการแข่งขันสูงและความต้องการของผู้บริโภคที่มีความหลากหลาย (พิมพ์ปวีณ์ นิธิจิราชาติ, พระมหาอุดร อุดตโร และปฏิธรรม สำเนียง, 2566)

4.2 ประโยชน์ของนวัตกรรมการสื่อสารต่อชุมชน

นวัตกรรมการสื่อสารช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเชื่อมโยงผู้คน ข้อมูล และบริการต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบและทั่วถึง ตัวอย่างเช่น แอปพลิเคชันเตือนภัยแผ่นดินไหวในจังหวัดเชียงรายที่ให้ข้อมูลแบบเรียลไทม์ ช่วยให้ประชาชนสามารถเตรียมพร้อมรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินได้อย่างทันท่วงที (กฤษณะ แสงจันทร์ และสัทธา สิทธิวิเศษ, 2565) นอกจากนี้ นวัตกรรมการสื่อสารยังช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมด้วยการทำให้ประชาชนในพื้นที่ห่างไกลสามารถเข้าถึงข้อมูลบริการทางการแพทย์และโอกาสทางการศึกษาที่จำเป็นได้ง่ายขึ้นผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล (อาภัสสร อันวิเศษ และอุษา บุญญุชร, 2564) โดย **ประการแรก** ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเชื่อมโยงผู้คน ข้อมูลและบริการต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบและทั่วถึง ตัวอย่างเช่น แอปพลิเคชันเตือนภัยแผ่นดินไหวในจังหวัดเชียงรายที่ให้ข้อมูลแบบเรียลไทม์ ช่วยให้ประชาชนสามารถเตรียมพร้อมรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินได้อย่างทันท่วงที และลดความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สิน (กฤษณะ แสงจันทร์ และสัทธา สิทธิวิเศษ, 2565) **ประการที่สอง** ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมด้วยการทำให้ประชาชนในพื้นที่ห่างไกลสามารถเข้าถึงข้อมูลบริการทางการแพทย์และโอกาสทางการศึกษาที่จำเป็นได้ง่ายขึ้นผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล ตัวอย่างเช่น การใช้เทคโนโลยีออนไลน์เพื่อส่งเสริมการดูแลสุขภาพจิตและป้องกันโรคซึมเศร้าโดยไม่จำเป็นต้องเดินทางมายังสถานพยาบาล (อาภัสสร อันวิเศษ และอุษา บุญญุชร, 2564) หรือการพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ออนไลน์ที่ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเพิ่มพูนความรู้และพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ได้จากที่บ้าน ซึ่งช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนได้อย่างยั่งยืน (วารุณี แก้วกิ่งจันทร์, 2563) และ**ประการที่สาม** มีบทบาทสำคัญในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนผ่านช่องทางออนไลน์ ทำให้สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสานงานกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และทำให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น

4.3 การประยุกต์ใช้นวัตกรรมการสื่อสารในชุมชน

นวัตกรรมการสื่อสารสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนในหลายด้าน เช่น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชนผ่านช่องทางออนไลน์ การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการรายย่อยสามารถเข้าถึงตลาดที่กว้างขึ้นผ่านช่องทางออนไลน์ และการพัฒนาทักษะและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนผ่านโปรแกรมการเรียนรู้ออนไลน์ (วารุณี แก้วกิ่งจันทร์, 2563) ดังนี้

1) ช่วยสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนผ่านช่องทางออนไลน์ ทำให้สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสานงานกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานภาครัฐและประชาชนในการแก้ไขปัญหาชุมชน หรือการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และทรัพยากร

2) ช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน โดยเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการรายย่อยสามารถเข้าถึงตลาดที่กว้างขึ้นผ่านช่องทางออนไลน์ ตัวอย่างเช่น การพัฒนาแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซที่ช่วยให้ผู้ผลิตในท้องถิ่นสามารถขายสินค้าได้โดยตรงถึงผู้บริโภค ซึ่งช่วยลดการพึ่งพาตลาดภายนอกและสร้างการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจภายในชุมชน

3) ช่วยพัฒนาทักษะและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนผ่านโปรแกรมการเรียนรู้ออนไลน์ และการฝึกอบรมทางไกล ตัวอย่างเช่น การพัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเพิ่มพูนความรู้

และพัฒนาทักษะใหม่ ๆ ได้จากที่บ้าน หรือการใช้เทคโนโลยีออนไลน์เพื่อส่งเสริมการดูแลสุขภาพและป้องกันโรค

4) มีบทบาทสำคัญในการจัดการภัยพิบัติและสถานการณ์ฉุกเฉิน ตัวอย่างเช่น การพัฒนาแอปพลิเคชันเตือนภัยแผ่นดินไหวที่ให้ข้อมูลแบบเรียลไทม์ ช่วยให้ประชาชนสามารถเตรียมพร้อมรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินได้อย่างทันท่วงที และลดความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สิน (ลักษณะแสงจันทร์ และสหทยา สิทธิวิเศษ, 2565)

โดยสรุป นวัตกรรมการสื่อสารมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชน โดยช่วยเชื่อมโยงข้อมูลและบริการต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ประชาชนเข้าถึงข่าวสารสำคัญได้รวดเร็วและแม่นยำ ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชน และส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล การประยุกต์ใช้นวัตกรรมการสื่อสารในชุมชนจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความยั่งยืนและความเข้มแข็งให้กับชุมชนในทุกมิติ

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

นวัตกรรมการสื่อสารมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนในยุคดิจิทัล โดยช่วยเชื่อมโยงข้อมูลและบริการต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ประชาชนเข้าถึงข่าวสารสำคัญได้รวดเร็วและแม่นยำ นอกจากนี้ นวัตกรรมการสื่อสารยังช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชน และส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยผู้เขียนมีข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาชุมชนในอนาคต คือ การส่งเสริมการใช้นวัตกรรมการสื่อสารในทุกมิติของชุมชน โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลและด้อยโอกาส เพื่อสร้างความเท่าเทียมและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน นอกจากนี้ ควรมีการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

เอกสารอ้างอิง

- ลักษณะ แสงจันทร์ และ สหทยา สิทธิวิเศษ. (2565). แนวทางการพัฒนานวัตกรรมการสื่อสารผ่านแอปพลิเคชันเตือนภัยแผ่นดินไหวจังหวัดเชียงราย. *มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ปริทัศน์*, 10(2), 111-123.
- กิจอุดม เสือเจริญ, กานต์บุญศิริ และวิทยาธร ท่อแก้ว. (2566). การจัดการสื่อสารเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน. *วารสารวิชาการ การจัดการภาครัฐและเอกชน*, 6(1), 15.
- จรรยาลักษณ์ สิริกุลนฤมิตร และ ภิญญาดา เมธารมณ. (2561). องค์ประกอบของการสื่อสารเพื่อการสร้างกระแสนิยมเพลงเกาหลีในประเทศไทย. *วารสารบริหารธุรกิจ*, 41(157), 4.
- จำนง อติวัฒน์สิทธิ์. (2543). ความรู้เกี่ยวกับชุมชน. *สังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณัฐภูมิ เอี่ยมเนตร, สุวรงค์ วงศ์สุววัฒน์, พระครูปลัดประวิทย์ ทรัพย์อุไรรัตน์, นภัทร์ แก้วนาค และ จิตภา เร่งมีศรีสุข. (2566). นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมการบริหารจัดการองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนในยุคดิจิทัล. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 6(1), 291-301.
- พิมพ์ปวีณ์ นิธิจิราชาติ พระมหาอุดร อุตโตโร และปฏิธรรม สำเนียง (2566). การบูรณาการนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษากับการเรียนการสอน. *วารสารวิจัยธรรมศึกษา*, 6(2), 45-59.

- วรรณ ศรีแก้ว. (2565). การสื่อสารชุมชนและการใช้เทคโนโลยีในยุคดิจิทัล. วารสารการสื่อสารและนวัตกรรม, 12(3), 45-59.
- วรุณี ภัคดีบุรุษ. (2560). นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อการจัดการแบรนด์องค์กรของธนาคารพาณิชย์ไทย : กรณีศึกษาธนาคารไทยพาณิชย์จำกัด (มหาชน). วารสารนักบริหาร คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, 37(1), 36-44.
- วรุณี แก้วกิ่งจันทร์ (2563). โมเดลการใช้นวัตกรรมการสื่อสารของผู้สูงอายุ (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- วาสิกา อังกูร. (2560). การสื่อสารภูมิปัญญาด้วยการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตนิเทศศาสตร์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- วิศิษฐ์ เกตรัตนกุล, ณัฐวัฒน์ สุทธิโยธิน และกานต์ บุญศิริ. (2563). การใช้นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างความร่วมมือในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน. วารสารสารสื่อศิลป์, 3(5), 4-7.
- ศิวะนันท์ ศิวพิทักษ์. (2566). ทฤษฎีด้านนวัตกรรม. วารสารเซนต์จอห์น, 23(32), 251-263.
- สุนทรียา กุลภิรมย์. (2561). ความหมายของชุมชนและบทบาทในสังคม. วารสารสังคมศาสตร์, 27(1), 15-28.
- สุมาลี วิจิตรศิลป์. (2562). การพัฒนาชุมชนในยุคดิจิทัล: แนวคิดและการประยุกต์. วารสารการพัฒนาและสังคม, 18(2), 98-112.
- อัจฉรา ชลายนนาวิน. (2562). แนวคิดองค์ประกอบชุมชนและการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนกรณีศึกษาหมู่บ้านวัฒนธรรมบ้านไต่ตำบลนาป่าหนาด จังหวัดเลย. รัฐศาสตร์วารสาร, 61(1), 46.
- อาภัสสร อ้นวิเศษ และอุษา บิ๊กกันส์ (2564). นวัตกรรมการสื่อสารสุขภาพเพื่อป้องกันและเฝ้าระวังโรคซึมเศร้า. วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม, 13(1), 39-55.